

Samenvatting

De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft op 19 maart 2008 een resolutie goedgekeurd waarbij zij het Rekenhof heeft verzocht om enerzijds de naleving van de beheerscontracten 2005-2007 door de NMBS, Infrabel en de NMBS-Holding te onderzoeken en anderzijds na te gaan of de federale financiering van de opdrachten van openbare dienst volledig en uitsluitend voor de gestelde doeleinden werd bestemd.

In dit verslag informeert het Rekenhof de Kamer van Volksvertegenwoordigers over de bestemming van de overheidsmiddelen die werden toegekend aan de drie vennootschappen van de NMBS-groep.

De FOD Mobiliteit en Vervoer heeft in de periode 2005-2007 uit de jaarlijkse begroting toelagen toegekend ter waarde van 2.858,2 miljoen euro voor de uitvoering van het investeringsprogramma en ter waarde van 4.403,0 miljoen euro voor de realisatie van de activiteiten van openbare dienst. Daarnaast kregen de vennootschappen van de NMBS-groep de beschikking over andere overheidsmiddelen ten bedrage van respectievelijk 753,8 miljoen euro en 581,1 miljoen euro voor de realisatie van de investeringsprojecten van de "hogesnelheidsverbinding" en het Gewestelijk Expresnet (GEN). Ten slotte heeft de NMBS-Holding, in het kader van haar ondersteuningsbeleid van de dochterondernemingen, een kapitaalverhoging van 510,0 miljoen euro onderschreven bij de NMBS, zonder dat zij daarvoor een bijkomende staatstoelage heeft ontvangen.

Het Rekenhof heeft onderzocht of deze overheidsmiddelen voor de gestelde doeleinden werden bestemd. Naast het onderscheid tussen de investerings- en de exploitatietoelagen werden in het onderzoek twee delen onderscheiden:

- de adequaatheid van het boekhoudstelsel om de investeringen te registreren in termen van juistheid, volledigheid en bestemming volgens financieringsbron, en de naleving van de verplichtingen uit de beheerscontracten over de bestemming van de verschillende middelen;
- de adequaatheid van het boekhoudstelsel om de kosten en opbrengsten met betrekking tot de opdrachten van openbare dienst te onderscheiden van die met betrekking tot de commerciële activiteiten en om de financiële stromen in verband met de opdrachten van openbare dienst af te zonderen en aldus te vermijden dat er een transfer kan zijn van publieke middelen naar de commerciële sectoren.

Registratie van de investeringen

Uit het onderzoek blijkt dat het boekhoudstelsel voor de registratie van de investeringen een performant systeem is voor de opvolging ervan in termen van juistheid, volledigheid en bestemming volgens financieringsbron en dat de investeringskosten kunnen worden gestaafd met verantwoordingsstukken.

De vastgestelde knelpunten hebben betrekking op:

- de naleving van de procedures uit de beheerscontracten over de voorafgaande goedkeuring door het Directoraat-generaal Vervoer te Land (DGVL) van de investeringsbeslissingen van de vennootschappen;
- de naleving van de verplichtingen uit de beheerscontracten over de opvolging van het saldo van de toegekende overheidsmiddelen die nog niet voor investeringen werden aangewend;

- de exclusieve reservering van de middelen toegekend voor de uitvoering van het HST-project.

Splitsing van de financiële stromen

- Het Rekenhof stelt vast dat de overheidsfinanciering in de periode 2005-2007 niet geheel en exclusief werd toegewezen aan de opdrachten van openbare dienst door de vennootschappen van de NMBS-groep.
- Enerzijds werden de deficits van de commerciële sectoren van de NMBS in die periode geheel gedekt door kapitaalsverhogingen onderschreven door de NMBS-Holding en toegewezen aan die sectoren hetzij op directe wijze als fonds perdu, hetzij op indirecte wijze onder de vorm van een interne lening.

Uit de analyse van de resultatenrekeningen, de kasstroomoverzichten en de financiële schuld van de NMBS-Holding volgt dat de middelen bestemd voor die kapitaalsverhogingen moeten worden beschouwd als overheidsmiddelen.

- Anderzijds werden de financiële kosten van de historische commerciële schuld en meer bepaald van de ABX-schuld, die worden gedragen door de NMBS-Holding, voor een belangrijk deel gedekt door financiële stromen gegenereerd door de publieke sector.
- Het Rekenhof stelt bovendien vast dat de toekenning van bedrijfskapitaal aan de NMBS bij middel van kapitaalsverhogingen, transparantie mist en ingaat tegen de juridische instrumenten van de herstructurering die werd gerealiseerd in 2004 en meer bepaald tegen de koninklijke besluiten van 30 december 2004 waarmee de activa en passiva werden verdeeld tussen de nieuwe vennootschappen van de groep.
- Het Rekenhof onderstreept vervolgens dat de in 2004 doorgevoerde herstructurering geen oplossing aanbrengt voor de historische schuld van de commerciële sector en in het bijzonder van de ABX-schuld, gedragen door de NMBS-Holding. De inkomsten uit de commerciële sector genereren geen voldoende marge noch om de terugbetaling te verzekeren, noch zelfs om de kosten ervan te dekken, wat leidt tot een exponentiële toename van die schuld.
- Het Rekenhof is tenslotte van mening dat een oplossing voor die structurele problemen slechts kan worden gevonden door middel van een beslissing in overleg tussen de Staat en de vennootschappen van de groep, die de toets met de Europese regelgeving kan doorstaan.